Het Achterhuis: dagboekbrieven 12 juni 1942 - 1 augustus 1944

Het Achterhuis: dagboekbrieven 12 juni 1942 - 1 augustus 1944

Anne Frank, 1947
Geschreven door Marie-José Klaver

Het oorlogsdagboek *Het Achterhuis* van Anne Frank is het best gelezen Nederlandstalige boek ter wereld. De Duits-Joodse Anne Frank krijgt op haar dertiende verjaardag, op 12 juni 1942, een dagboek met een rood ruitpatroon cadeau. Het is enkele weken voordat de familie Frank, die in 1933 vanuit Frankfurt am Main naar Amsterdam vluchtte, moet onderduiken. Anne, haar ouders en haar drie jaar oudere zus Margot verstoppen zich samen met vier andere Joodse onderduikers in het 'achterhuis', de achterkant van het grachtenpand aan de Prinsengracht waar Otto Frank een kantoor had.

Anne vult haar album met tussenpozen met allerlei gedachten en verslagen over de gebeurtenissen in dit Achterhuis, waar zij 761 dagen ondergedoken zat. Het dagboek geeft de beklemmende en angstige ervaring van het onderduiken op indrukwekkende wijze weer. Zo schrijft Anne Frank op 28 september 1942:

Audio file

Fragment voorgelezen door: Lieke van Rooij

> 'Het benauwt me ook meer dan ik zeggen kan dat we nooit naar buiten mogen, en ik ben erg bang dat we ontdekt worden en dan de kogel krijgen.'

Anne Frank richt haar dagboekaantekeningen aan 'Lieve Kitty', alsof ze brieven schrijft aan een echte vriendin. Als het roodgeruite schrift vol is, krijgt zij nog een paar schoolschriften waarin ze nog meer verhaaltjes en dagboekaantekeningen opneemt.

De roman *Het Achterhuis*

Na een oproep van de minister van Onderwijs op Radio Oranje om dagboeken en egodocumenten uit de oorlogstijd zo goed mogelijk te bewaren om later te kunnen publiceren, besluit Anne in maart 1944 om haar dagboek te herschrijven en er een roman van te maken. Zo begint ze aan wat uiteindelijk *Het Achterhuis* zal worden, een relaas over de onderduikperiode. Op ruim 300 dichtbeschreven losse vellen herschrijft Anne haar eerste dagboeken. Als de onderduikers op 4 augustus 1944 opgepakt worden, vindt Miep Gies, een vriendin van de familie, in het Achterhuis de dagboeken en de losse bladen van Anne terug. Zij verbergt ze.

Alleen vader Otto Frank zou overleven: de rest van de onderduikers uit het Achterhuis zijn vermoord in de concentratiekampen. Anne en Margot Frank zijn in februari 1945 in concentratiekamp Bergen-Belsen gestorven aan ziekte en uitputting. Edith Frank overlijdt in januari 1945 ook aan ziekte in Auschwitz-Birkenau. Otto Frank keert in juni 1945 uit Auschwitz terug en gaat bij Miep en Jan Gies in Amsterdam wonen. Otto Frank krijgt zo via Miep Gies het roodgeruite dagboek, de schoolschriften en de losse vellen van zijn dochter in handen. Op zijn schrijfmachine stelt hij een afschrift samen uit het originele dagboek en Annes bewerking. Hij wil het boek laten uitgeven omdat Anne ervan droomde schrijfster te worden. Op 11 mei 1944 schrijft Anne dat haar 'liefste wens' is journaliste en een beroemd schrijfster te worden.

Audio file

Fragment voorgelezen door: Lieke van Rooij

> 'Na de oorlog wil ik in ieder geval een boek getiteld *Het Achterhuis* uitgeven, of dat lukt blijft ook nog de vraag, maar m'n dagboek zal daarvoor kunnen dienen.'

Al tientallen jaren is *Het Achterhuis* een van de meest gelezen boeken ter wereld. Het staat sinds 2009 op de Werelderfgoedlijst voor documenten van UNESCO. Direct na de oorlog had echter geen enkele uitgever belangstelling voor het dagboek van Anne Frank.

Eerste uitgave

Pas na de publicatie van een artikel over het dagboek door Jan Romein, een bekende historicus, in *Het Parool* van 3 april 1946 tonen uitgevers belangstelling voor het dagboek van Anne Frank. Uitgeverij Contact uit Amsterdam wilde *Het Achterhuis* publiceren op voorwaarde dat bepaalde stukken weggelaten zouden worden. Het ging voornamelijk om bepaalde passages met 'seksuele inhoud' (over Annes verliefdheid op Peter, de puberteit en menstruatie onder andere) en negatieve opmerkingen over de moeder van Anne.

In de zomer van 1947 verscheen *Het Achterhuis: dagboekbrieven 14 juni 1942 - 1 augustus 1944*, met een voorwoord van Annie Romein-Verschoor. De oplage was 3.000 exemplaren. Deze eerste druk is een zeer zeldzaam

collector's item geworden. Het originele dagboek van Anne Frank bevindt zich in het Anne Frank Huis in Amsterdam.

Er was veel belangstelling voor de eerste uitgave. In het najaar van 1947 verscheen al de tweede druk. Ook verschenen er al snel vertalingen. Van de uitgave bij Contact verschenen 80 drukken.

Complete versie

In 1986 werd door onderzoekers van het NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies een wetenschappelijke editie van Het Achterhuis uitgebracht, met alle varianten en ook de eerder geschrapte gedeelten. Latere uitgaven ('leesedities') van *Het Achterhuis* zijn gebaseerd op deze wetenschappelijk uitgave. Eén van de onderzoekers, Gerrold van der Stroom, stelde dat de lezer met de editie van 1947 met alle aanpassingen 'ook eerder een literair werk van Anne Frank in handen' had 'dan een historisch (ego-)document in de wetenschappelijke zin van het woord.' De voordelige uitgave van *Het Achterhuis* die in februari 2022 verscheen binnen het leesbevorderingsprogramma *Geef een boek cadeau!*, is de 101e druk die is gebaseerd op de wetenschappelijke versie uit 1986.

Groot talent

Anne Frank kon uitzonderlijk goed schrijven. '*Het Achterhuis* is een indrukwekkend literair document', zegt het Literatuurmuseum over het dagboek. De grote literaire kracht van *Het Achterhuis* is één van de redenen dat het boek zo beroemd is geworden. Veel literatuurkenners hebben zich afgevraagd wat een fenomenale schrijfster Anne Frank wel niet had kunnen worden als zij de oorlog had overleefd. Ronald Giphart nam een gedeelte van *Het Achterhuis* op in zijn bloemlezing *De Nederlandse coming of age-literatuur in 100 verhalen* (2014). In zijn voorwoord schrijft hij: 'Als je op je veertiende en vijftiende al met zo veel overtuigingskracht en stilistisch machtsvertoon jezelf en de wereld om je heen bekijkt, ben je een ongewoon groot literair talent.'

Videodagboek

Het dagboek van Anne Frank is vertaald in meer dan zeventig talen en is wereldwijd één van de bekendste en meest gelezen boeken. Omdat jongeren steeds minder lezen heeft de Anne Frank Stichting enkele multimediale bewerkingen ontwikkeld zodat het verhaal van Anne Frank verteld kan blijven worden. In de YouTube-serie *Het videodagboek* krijgt Anne voor haar dertiende verjaardag geen dagboek, maar een camera waarmee ze gaat vloggen. Het eerste seizoen van de serie bestaat uit vijftien afleveringen en zeven educatieve video's. *Het videodagboek* oogstte veel lof en ontving de *Heritage in Motion Award* van de erfgoedorganisatie Europeana.

Digitale ontsluiting

In 2021 verscheen een digitale wetenschappelijke editie van de manuscripten van Anne Frank op de website www.annefrankmanuscripten.org. De digitale versie van het complete werk van Anne Frank is samengesteld door het Huygens Instituut voor Nederlandse Geschiedenis (Huygens ING) in samenwerking met de Anne Frank Stichting. Beide organisaties hebben Anne Franks dagboeken, haar eigen bewerking daarvan tot een 'roman van het Achterhuis', haar verhaaltjes en andere teksten onderzocht en vergeleken. Dit nieuwe onderzoek maakt de ontwikkeling van Anne Frank als schrijfster heel goed zichtbaar. Omdat in Nederland nog auteursrecht berust op het werk van Anne Frank is de website vanuit Nederland niet bereikbaar.

Het tweede seizoen vertelt het verhaal van de deportatie van de familie Frank en hun leven en de dood van Edith, Margot en Anne in de kampen. Dit verhaal is niet gebaseerd op Anne Franks dagboeken, maar op verhalen van ooggetuigen. Er is gekozen voor een bijzonder vertelperspectief. Het is de overleden Anne zelf die vanuit het hiernamaals, verbeeld als een witte kamer, het verhaal van haar verblijf in Westerbork, Auschwitz en Bergen-Belsen en haar dood vertelt. In 1999 verweet Gerrold van der Stroom, een van de samenstellers van de wetenschappelijke editie van *Het Achterhuis*, in *Vooys* de Anne Frank Stichting te weinig oog te hebben voor het einde van Anne Frank. Zij stierf in een concentratiekamp omdat ze Joods was. In de tweede reeks van Het videodagboek wordt weliswaar verteld dat Anne aan een ziekte is overleden in Bergen-Belsen, maar omdat zij haar eigen verhaal vertelt wordt de indruk gewekt dat ze nog steeds leeft.

Eén van de video's van *Het videodagboek* is een virtuele rondleiding door het Achterhuis door de actrice die Anne Frank speelt in de YouTube-serie. De Anne Frank Stichting heeft ook een virtual reality tour-app laten ontwikkelen die gebruikt kan worden met een VR-bril. Deelnemers die over de juiste apparatuur beschikken, worden in 3D door het Achterhuis rondgeleid.

Verder lezen

- *Het Achterhuis* van Anne Frank bij Geef een boek cadeau!
- Videodagboek
- Het dagboek op de website van de Anne Frank Stichting
- Biografie van Anne Frank op de website van het Literatuurmuseum
- Het Anne Frank Huis is virtual reality
- Manuscripten Anne Frank voor het eerst integraal digitaal ontsloten. *Neerlandistiek*, 28 september 2021
- Anne Frank in de Canon van Nederland
- Karin Smeets, Anne Frank: het meisje en de mythe, *Vooys* 14, 1995-1996
- Gerrold van der Stroom, Werken om niet dom te blijven. Anne Frank en haar dagboeken. *Vooys* 17, 1999
- Ton Brouwers, Anne Frank, Het Achterhuis. *Lexicon van literaire werken*, november 2002
- Lessuggesties bij *Het Achterhuis* van Anne Frank (Geef een boek cadeau!)
- Digitale les van de Anne Frank Stichting over het dagboek van Anne Frank
- Downloadbaar lesmateriaal op KlasCement

over *Het Achterhuis*.

https://www.literatuurgeschiedenis.org/teksten/het-achterhuis-dagboekbrieven-12-juni-1942-1-augustus-1944